

LA CRISI DEL PSUC A LLEIDA

Mireia Pérez Peralta

mperez27@alumnes.udl.es

Jonás Suárez Rubio

jonashistoria@hotmail.com

Índex

Introducció	p.3
El paper del PSUC durant la transició (1975-1982)	p.4
La crisi del PSUC a Lleida. Causes i conseqüències de l'escissió	p.9
L'enfrontament entre les dues faccions predominants	p.12
Evolució política dels dirigents	p.14
Conclusions	p.17

Introducció

No hi ha dubte que el PSUC era el partit més organitzat i més actiu en la lluita antifranquista, fonamentalment a partir dels anys seixanta. La catedràtica d'història contemporània de la UdL ho manifesta amb aquestes paraules: *“La presència del PSUC dins l'àmbit antifranquista continua sent hegemònica. No sols quantitativament sinó també pel que fa a la seva capacitat operativa, la qual cosa fa que experiències com l'Assemblea de les terres de Lleida s'identifiquin plenament amb els comunistes”*¹ Amb la sortida de la clandestinitat el PSUC inicia un declivi.

El nostre objecte d'estudi és l'evolució del PSUC a les terres lleidatanes, prestant una especial atenció a les lluites internes que van portar al partit pràcticament a la seva desaparició.

Abans d'exposar els resultats de la nostra recerca hem d'esmentar que hem trobat algunes limitacions que han posat fre a la nostra investigació. En primer lloc, cal destacar que les publicacions sobre aquesta qüestió són inexistents. En aquest sentit cal destacar un estudi de Antonieta Jarne sobre l'oposició al franquisme en els anys 1939-1975, però en tot cas, no hi ha cap estudi que analitzi el PSUC en els anys de la transició. Quant a la documentació generada pel propi partit, dir que s'ha cedit a l'Arxiu Nacional de Catalunya. Aquesta documentació s'està catalogant, i per tant ens ha estat impossible accedir-hi. De moment, només és consultable el període de la clandestinitat. A més, tampoc hem pogut accedir a alguns arxius privats, dels que tenim constància, dels dirigents del PSUC en aquest període. Tot això ha convertit les fonts orals en el mètode d'accés a la informació que buscàvem més important.

En segon lloc, volem destacar les limitacions pròpies de la història oral. Ja que l'imaginari col·lectiu i la pròpia memòria històrica dels entrevistats ha afavorit que

---

¹ JARNE, Antonieta. *L'oposició al franquisme a Lleida*. Pagès. Lleida:1998, p.323.

sovint ens trobéssim amb informacions confuses, visions parcials, i fins i tot alguns cops tendencioses. No obstant això, hem trobat una col·laboració certament important dels entrevistats.

Malgrat les esmentades limitacions, hem intentat fer una interpretació de l'evolució del partit i dels seus dirigents en aquest període. Així que, un cop tinguem accés a la informació necessària podrem revisar i aprofundir algunes de les línies que hem esbossat.

El paper del Partit Socialista Unificat de Catalunya durant la transició (1975-1982)

El 20 de novembre de 1975 mor el general Franco i comença un període caracteritzat pel consens i el reformisme, en contra dels que pensaven que la ruptura o la continuïtat eren la millor via. La presència del PSUC en el tardofranquisme és indiscutible, amb una militància heterodoxa, i amb un objectiu central: acabar amb el franquisme. Tot i això, aspirava que els canvis fossin profunds. Dos elements que van marcar l'inici dels anys setanta per al PSUC van ser la clandestinitat i la repressió.

Aquell 1975 es constitueix el Consell de Forces Polítiques de Catalunya, i el febrer de 1976 es produeix un esclat vaguista a Barcelona, on es demana la llibertat, l'amnistia i l'Estatut d'Autonomia. L'augment de les protestes populars van ser contestades amb violència, i a mitjan 1976 el govern va dimitir i el rei va nomenar cap de govern Adolfo Suárez, fins aleshores secretari general del Movimiento.

El desembre de 1976 es convocà el referèndum de la Llei per a la Reforma Política, on els socialistes i els comunistes demanen l'abstenció. El resultat va ser un sí rotund, que Catalunya va superar el 93%. Després de l'aprovació, les Corts franquistes es van dissoldre i es va encetar un procés de recuperació de llibertats (legalització de partits i sindicats), on destaca la convocatòria d'eleccions per formar unes Corts Constituents.

Dins d'aquest procés de legalització de partits cal destacar la legalització del PSUC el maig de 1977, un mes després de la legalització del PCE.

Finalment, el juny de 1977 es realitzen les primeres eleccions generals des de 1936, el resultat va ser un triomf aclaparador d'UCD, tot i que a Catalunya és la tercera força política amb més representació. Les primeres eleccions legislatives van marcar el pes real del PSUC, com a segona força més votada a Catalunya (8 diputats), però la quarta quant a representació. A nivell estatal, el PCE apareix com la quarta força més votada, però la cinquena en representació, a molta diferència de partits com la UCD o el PSOE. Aquests resultats, que podrien ser considerats com a bons, van caure com una galleda d'aigua freda, sobretot pel fet que els socialistes van ocupar el que pensaven que era el seu espai polític.

Quadre I

Representats obtinguts pel PSUC a Catalunya	
Eleccions	Representants
Generals 1977	8
Generals 1979	8
Municipals 1979	549
Autonòmiques 1980	25
Generals 1982	1
Municipals 1983	264
Autonòmiques 1984	6

L'octubre de 1977 se signaren els Pactes de la Moncloa, on tots els partits polítics amb representació parlamentària van signar per fer front globalment a la crisi econòmica i establir les bases d'un nou ordre econòmic vàlid per al canvi polític. Així arribem al novembre de 1977, quan el PSUC celebrà el primer congrés en la legalitat. Durant el IV Congrés s'escollí a la direcció, Gregori López Raimundo com a president i Antoni Gutiérrez Díaz com a secretari general. Carme Cebrián explica el contingut del congrés de la següent manera: *“D'aquesta manera el IV Congrés del PSUC havia mantingut el*

‘leninisme’ dins la simbologia del partit, però havia buidat de contingut l’axioma marxisme-leninisme donant pas així a la possibilitat de la construcció d’un partit de masses, amb una organització de caràcter socialdemòcrata, com la que havia adoptat el PCI des de feia temps, sense renunciar explícitament a res.”²

Un altre esdeveniment important és l’aprovació de la Constitució espanyola en referèndum, el desembre de 1978, que estableix les regles del joc polític i l’estructura organitzativa del nou Estat.

Amb les segones eleccions generals el 1979, i el resultat d’aquestes, molt similars a les de 1977, es torna a formar un nou govern d’UCD. El PSUC obté novament vuit diputats.

Aquell mateix any es realitzaren les primeres eleccions municipals, on triomfen les candidatures independents, seguides en nombre de regidors per CiU, UCD i PSC-PSOE.

El PSUC obté l’alcaldia a 34 ciutats i pobles, la majoria del cinturó industrial de Barcelona, amb un nombre total de regidors de 536.

Quadre II

Eleccions generals 1977 a Catalunya	
Partits	Vots
PSC-PSOE	870.273
Pacte Democràtic per Catalunya	514.560
UCD	515.317
PSUC	558.289
Unió	172.809
Esquerra de Catalunya	143.945
Alianza Popular	108.333
Partit Socialista Popular Català	43.029
Altres	115.584

² CEBRIÁN, Carme. PSUC, El somni d’una nit d’estiu. *L’Avenç*, nº 230, 1998, p.11.

Quadre III

Eleccions generals 1979 a Catalunya	Vots
PSC-PSOE	875.529
UCD	570.948
PSUC	512.792
CiU	483.353
ERC-FNC-P.Socialdemòcrata de Cat.	123.452
Coalición Democrática	107.629
Bloc d'Esquerra d'Alliberament Nacional de Cat.	46.962
PTC	40.345
PSOE (Sector Històric)	29.868
Altres	148.545

També s'aprova en referèndum l'Estatut d'Autonomia de Catalunya el 1979, amb una forta abstenció (40%), però amb més de 88% dels vots afirmatius.

El 1980 es fan les primeres eleccions al Parlament de Catalunya, la victòria de CiU i el pacte amb UCD i ERC, van fer possible la formació d'un govern presidit per Jordi Pujol. El PSUC obtenia 25 diputats i la possibilitat d'accedir al govern si s'aconseguia un pacte amb PSC-PSOE i ERC, però aquest no es dugué a terme.

Quadre IV

Eleccions autonòmiques 1980 a Catalunya	
Partits	Vots
CiU	752.943
PSC-PSOE	606.717
PSUC	507.753
UCD	286.922
ERC	240.871
PSA-Partido Andaluz	71.841
Solidaritat Catalana	64.004
Altres	156.402

El gener de 1981 se celebra el V Congrés del PSUC, on es va evidenciar la manca d'unitat interna dins del partit. La llarga lluita entre els anomenats eurocomunistes i prosoviètics va esclatar i sortiren victoriosos els segons, ja que durant tretze mesos la direcció va ser ocupada pel sector leninista, amb Paco Frutos com a secretari general i

Pere Ardiaca, que seria posteriorment expulsat, com a president. Gregori López Raimundo i Antoni Gutiérrez Díaz no van voler encapçalar el partit, tot i que en el Comitè Central van ser els que sortiren amb més vots. Uns mesos més tard, el Comitè Central expulsà dotze membres del sector prosoviètic, i es confirmà l'escissió amb la formació d'un nou partit polític, Partit dels Comunistes de Catalunya, presidit per Pere Ardiaca. Al VI Congrés del PSUC, Gregori López Raimundo i Antoni Gutiérrez Díaz van tornar a la direcció.

La fragilitat del govern, amb la dimissió d'Adolfo Suárez a favor de Calvo Sotelo (gener de 1981), i el paper d'alguns membres de l'exèrcit es posen de manifest el 23 de febrer de 1981, amb un cop d'estat fallit per part de Tejero i altres membres de l'exèrcit. Leopoldo Calvo Sotelo, davant d'aquest panorama va dissoldre les Corts i va convocar eleccions legislatives anticipades per l'octubre de 1982. En aquestes eleccions generals de 1982 es produeix una majoria absoluta per part del PSOE, que amb 25 diputats i més d'1.500.000 de vots a Catalunya va doblar el seu més immediat perseguidor, CiU. El PSUC va obtenir uns resultats desastrosos, ja que únicament va aconseguir un diputat, i el PCC no va obtenir-ne cap. Gregori López Raimundo ho analitza de la següent manera: *“En les passades eleccions, el PSUC ha obtingut 160.626 vots, és a dir, 352.280 menys que en les eleccions del 1979. Aquest resultat suposa un revés tan greu per al nostre partit que els militants difícilment podem apreciar amb objectivitat altres aspectes de les eleccions que són altament positius i que haurem de tenir en compte per poder determinar la nostra conducta futura. Entre aquests destaca la disminució de l'abstenció i l'augment del vot socialista.”*³

---

³ LÓPEZ RAIMUNDO, Gregori. *Escrits: cinquanta anys d'acció, 1937-1988*. Ajuntament de Barcelona. Barcelona:1988, p.217.

Quadre V

Eleccions generals 1982 a Catalunya	
Nom del partit	Vots
PSC-PSOE	1.575.601
CiU	772.726
Alianza Popular	504.075
PSUC	158.553
ERC	138.116
UCD	70.235
Centre Democràtic i Social	68.395
PCC	47.249
Altres	88.696

La crisi del PSUC a Lleida. Causes i conseqüències de l'escissió

A finals dels anys setanta el PSUC passa de ser la força d'esquerra predominant a les terres de Lleida a entrar en una profunda crisi. Aquest fet obeeix a diferents factors, que desembocaran en tot un seguit d'enfrontaments interns. Les principals discrepàncies sorgien quan arriba el moment de decidir els nous objectius, i les línies de pensament que havia de seguir el partit. Els desacords entre eurocomunistes, leninistes i prosoviètics eren tan profunds que ningú es podia mantenir dins del partit sense alinear-se en una de les faccions.

Segurament els problemes van començar amb la legalització del partit, el maig de 1977. El PSUC s'adhereix a les tesis de Santiago Carrillo; a més, es veuen obligats a acceptar la bandera espanyola, la monarquia i els pactes de la Moncloa. L'octubre de 1977 se signen els pactes de la Moncloa. Aquests van causar molta tensió dins del partit. La majoria dels seus membres els van rebre amb desil·lusió. Magda Ballester, la responsable polític del PSUC en els anys 1977-1981 explica: *“Els pactes de la Moncloa, per tots nosaltres van ser un acord que es quedà super curt, que ens desil·lusionà en aquell moment, que ens fa dir coses com: ‘per això no calia lluitar*

tant'. Sobretot gent que havia dedicat tota la seva vida en aquesta lluita. Però és probable que fos l'únic acord que es podia signar en aquell moment, sobretot per contrarestar l'exèrcit.”⁴

En canvi, pel sector leninista acceptar els pactes de la Moncloa no només representava l'acceptació d'uns acords que resultaven perjudicials, a curt termini, per la classe obrera, sinó que també suposava la claudicació davant la via reformista, imposada per Carrillo. Pere Solà, responsable polític del PCC després de la ruptura ho explica amb aquestes paraules: *“Els pactes de la Moncloa van significar l'acceptació d'un reformisme. S'opta per una via reformista. La gent que estava en el PSUC i més a l'esquerra, considerava que s'havia d'imprimir una dinàmica molt més forta perquè hi hagués uns canvis substancials.”⁵*

Un altre moment clau en l'augment de les divergències va ser la condemna per part del PSUC a la invasió soviètica d'Afganistan. Part del partit s'oposà a aquesta condemna i abanderà la defensa del model soviètic. En tant que defensors del règim soviètic se'ls anomenà pejorativament prosoviètics o afgans.

En el V Congrés del PSUC van sortir a la llum totes les diferències internes. La direcció no es va presentar a la reelecció i el sector leninista, representat per Pere Ardiaca i Francesc Frutos, passen a ocupar la direcció del partit. Uns mesos més tard es produí l'expulsió dels membres prosoviètics. L'any 1982 té lloc el VI Congrés del PSUC, en el qual s'elegeix com a secretari general Rafael Ribó.

Un factor clau en aquesta crisi respon a l'heterogeneïtat de les bases socials del partit. Allí conflüen moltes tendències polítiques i altres formes d'oposició a la dictadura com moviments sindicals, veïnals, i fins i tot trobem membres de la Teologia de l'Alliberament, etc. La seva heterogeneïtat el convertia en un partit de masses. En sortir

---

⁴ Entrevista a Magda Ballester i Sirvent.

⁵ Entrevista a Pere Solà i Solé.

de la clandestinitat, les diferents línies de pensament es podien qüestionar entre elles i es va fer pràcticament impossible mantenir el PSUC unit. Sobre aquesta qüestió Carme Cebrián diu: *“Es pot dir que hi havia molts PSUC dins del PSUC. Segurament per això, en arribar la legalitat al conjunt del partit, li va costar assumir que hi havia, ara sí, un centre dirigent fort. Perquè el militant psuquero era poc disciplinat. Es pot pensar que la vella tradició anarquista catalana de no acceptació de directrius ni lideratges havia penetrat el partit.”*⁶

Aquesta qüestió ens porta a un altre tema cabdal, que ha estat ratificat per gairebé tots els entrevistats: els efectes negatius de la sortida del PSUC de la clandestinitat. A Lleida el partit s’organitzava en cèl·lules de cinc persones. Entre elles no es coneixien ni es qüestionaven les ordres que venien dels seus superiors. Un cop el partit es va legalitzar, i es poden celebrar reunions, aquesta manera d’actuar deixa de tenir sentit. El PSUC no acaba d’adaptar-se a la nova situació. Tal com diu Àngel Izquierdo, responsable polític des del 1982 a 1989: *“El PCE i el PSUC estaven molt ben preparats per actuar en la il·legalitat. Era una gran organització, però no li va donar temps per preparar-se en la pròpia legalitat. Va ser un trauma polític una mica gran. Estàvem acostumats a rebre consignes, no podíem tindre un debat de tu a tu.”*⁷

En definitiva, hem apuntat algunes de les possibles causes de la crisi del PSUC. A grans trets, podríem dir que l’escissió dins del partit fou causada per les desavinences internes per raons com els pactes de la Moncloa, la posició del partit envers la Unió Soviètica, així com, per la seva pròpia heterogeneïtat i la inadaptació a la situació de legalitat, etc. Tots aquests enfrontaments van acabar amb l’escissió del sector anomenat prosoviètic el 1981. Després de les lluites pel registre del nom i del patrimoni del partit es funda el

---

⁶ CEBRIÁN, Carme. *Estimat PSUC*. Empúries. Barcelona: 1997, p.19.

⁷ Entrevista a Àngel Izquierdo i García.

Partit dels Comunistes de Catalunya el 1982. Quant a les conseqüències d'aquesta escissió hem de destacar diversos elements.

En primer lloc, la conseqüència més visible va ser la desfeta electoral en les eleccions legislatives de 1982 on passa de tenir vuit diputats a tenir-ne un. Josep Maria Clarisó, responsable d'organitzacions l'any 1981 es refereix a l'escissió amb aquests termes: *“Una mica va ser com fer-nos l’harakiri. Els efectes van ser devastadors. El PSUC fins al moment de la trencada o l’escissió era el partit més important de Catalunya. Érem el partit que havia estat sempre a tot arreu (...) Va haver la trencada i vam quedar gairebé un grup testimonial.”*⁸

En segon lloc, una part de la direcció es va anar situant en altres opcions polítiques o van abandonar la política, tema que tractarem més endavant. Francesc Pané, secretari general d'Iniciativa per Catalunya a Lleida explica: *“Des del punt de vista de suports polítics la transició no li va bé al PSUC. El PSUC va ser com una escola de formació política i després els alumnes van a diverses universitats. El PSUC queda molt reduït.”*⁹

Finalment, la profunda crisi que va viure el partit va afectar a les relacions personals dels seus militants; fins al punt que molts dels debats varen derivar en qüestions personals i desqualificacions que, en alguns casos, van ocasionar la pèrdua d'amistats.

L'enfrontament entre les dues faccions predominants

L'eurocomunisme propugnava una independència del model soviètic, del qual es mantenia crític i amb un cert distanciament. La crítica es va aguditzar després de la invasió d'Afganistan per part de la Unió Soviètica (1979) o la intromissió a Polònia (1981). Aquest terme, creat per un periodista, va ser propugnat per Berlinger (secretari general del PCI) i assumit per altres dirigents comunistes, com Santiago Carrillo.

---

⁸ Entrevista a Josep Maria Clarisó i Martí.

⁹ Entrevista a Francesc Pané i Sans.

L'adquisició o no de l'eurocomunisme va crear molta tensió dins del PSUC, i va acabar dividint el partit. La base ideològica de l'eurocomunisme era bastant feble. Magda Ballester ens diu: *“La corrent dels eurocomunistes no estava organitzada. Érem un seguit de gent, hi havia uns regidors que veien les coses així i altres no. El sector que es deia leninista i els stalinistes, convençuts que les coses s'havien d'imposar per la força, eren els que tenien l'organització del partit. Això vol dir els fitxers, les claus dels locals, les signatures dels comptes corrents, etc. Quan aquests es fan forts dintre del partit es produeix una reacció per part de la gent, que tendim a agrupar-nos.”*¹⁰

Francesc Pané realitza una descripció del progressiu distanciament entre les dues faccions que convivien en el PSUC: *“Hi ha sectors del PSUC que els hi costa de comprendre que es necessari pactar i arribar a consensos amb altres forces d'esquerra. Una part està pel socialisme amb rostre humà, democràtic, i una altra part no compren que s'allunyin de les posicions del Kremlin. Això produeix una crisi que acaba sent una crisi de ruptura.”*¹¹

Els prosoviètics eren gent simpatitzant amb la Unió Soviètica. Cal diferenciar dins d'aquesta catalogació els marxistes-leninistes, crítics amb el model soviètic, però amb la voluntat de lluitar per aprofundir en les reformes. Pere Solà, responsable polític dels escindits fins a la creació del PCC, ens explica: *“El debat era si s'havia d'apretar l'accelerador o no, en les transformacions.”*¹²

Els esdeveniments que s'anaven produint al llarg de la transició no acontentaven a molts dels militants del PSUC. Els prosoviètics van evidenciar en major mesura el seu

---

¹⁰ Entrevista a Magda Ballester i Sirvent.

¹¹ Entrevista a Francesc Pané i Sans.

¹² Entrevista a Pere Solà i Solé.

descontentament, ja que la transició a la democràcia no es va fer seguint el guió dels comunistes.

Josep Maria Clarisó, responsable d'organitzacions del PSUC en el moment de l'escissió i en la creació del PCC, ens explica: *“Els pactes de la Moncloa era part d'aquesta pugna es començava a dibuixar internament tant a nivell sindical com a nivell polític. Carrillo i els que estaven d'acord amb ell propugnaven com a concepte ideològic i com a forma d'assentar les coses l'eurocomunisme. I altre sector, entre els quals era jo, ens definíem per l'ortodòxia, pel marxisme-leninisme, el no renunciar a ser un partit possiblement revolucionari.”*¹³

Per últim, destacar que aquestes dues postures eren irreconciliables. Tot i això, Àlex de Sàrraga, responsable de l'Agrupació Centre del PSUC i més tard membre del PCC, ens explica referint-se a les eleccions generals de 1977: *“No vam treure diputat per trenta-quatre vots, que hauria sigut Pere Ardiaca. Amb el que s'hauria pogut donar un canvi a la circulació de l'escissió del partit, perquè si Pere Ardiaca hagués sigut diputat al Congrés no hauria sigut prosoviètic sinó eurocomunista.”*¹⁴

Evolució política dels dirigents

Durant aquest intens període de lluites internes dins del partit, el desgast polític es va fer evident.

D'una banda, podríem dir que el PSUC va ser durament castigat pel electorat. Les dades següents són suficientment explicatives. El PSUC a la circumscripció de Lleida passa de tenir 18.340 vots en les eleccions generals del 1979 a tenir-ne 5.495 en les eleccions generals de 1982. Aquesta tendència també es dona en les demés circumscripcions de Catalunya. En la circumscripció de Barcelona es passa de 469.361 vots el 1979 a

---

¹³ Entrevista a Josep Maria Clarisó i Martí.

¹⁴ Entrevista a Àlex de Sàrraga i Gómez.

131.314 el 1982. A la circumscripció de Tarragona el PSUC passa de tenir 41.345 vots a obtenir-ne 13.313. Finalment, a la de Girona es passa de 24.887 vots el 1979 a 8.431 el 1982.

Quadre VI

	Lleida	Barcelona	Girona	Tarragona
Generals 1977	22.696	469.361	24.887	41.345
Generals 1979	18.340	436.908	22.261	35.283
Municipals 1979	10.936	485.604	17.242	29.374
Autonòmiques 1980	16.968	435.887	21.253	33.645
Generals 1982	5.495	131.314	8.431	13.313
Municipals 1983	2.518	310.465	8.438	11.429
Autonòmiques 1984	4.964	134.777	7.811	13.029

La desfeta electoral del PSUC es produeix paral·lelament a un increment dels vots al PSOE, fet que va pensar en que aquest electorat, cansat del les tensions dels últims anys, atorga el vot al PSOE, com el partit aglutinador de les forces d'esquerra. Ángel Izquierdo també manifesta aquesta qüestió: *“L’any 1982 es van eleccions generals. La gent tenia ganes de canvi, i el votant fonamentalment d’esquerres va votar la possibilitat de canviar de veritat, i els únics que oferien la possibilitat de canvi real era el PSOE.”*¹⁵

D'altra banda, el PSUC rebrà una condemna per part de la seva militància. En aquest sentit, es podria realitzar una classificació de les actituds, que prenen els militants i els dirigents del PSUC, davant del conflicte en tres grans blocs.

¹⁵ Entrevista a Ángel Izquierdo i García.

El primer bloc, estaria compost per aquelles persones que es mantenen fidels al partit i per tant, es queden en els seus quadres. Entre les persones que es varen quedar destaca Àngel Izquierdo, que assumí el càrrec de responsable polític el 1982. L'any 1987 es creà Iniciativa per Catalunya. El PSUC va quedar integrat dins d'aquesta nova formació política. Uns anys més tard Àngel Izquierdo va abandonar el partit i al cap de set anys va decidir reprendre l'activitat política i va ingressar als quadres del PSOE.

El segon bloc, estaria conformat per aquelles persones que, ja sigui perquè marxaven voluntàriament del PSUC o perquè són expulsats, decideixen reorientar la seva militància a altres formacions polítiques, fonamentalment al Partit dels Comunistes de Catalunya, creat arran de l'escissió, com hem explicat anteriorment. Així doncs, una gran part dels militants de base del PSUC, així com membres destacats dins del partit, i alguns intel·lectuals, alineats a les tendències leninistes i prosoviètiques decideixen abandonar el PSUC i s'integren en el PCC, que ells mateixos havien creat. Entre aquests membres destaquen Josep Maria Clarisó i Pere Solà que assumeixen la direcció del PCC en el moment dels litigis pel patrimoni i les sigles del PSUC. Pere Solà va militar durant molts anys al PCC, però finalment se'n va anar a Esquerra Unida i Alternativa. Àlex de Sàrraga va militar durant quatre anys al PCC i finalment va marxar. Posteriorment, José Vázquez, ex membre del PSUC esdevé el responsable polític de la nova formació. Vázquez assegura que arriba un moment que la creació del PCC és gairebé una necessitat. Tal com explica "*La confrontació respecte al model polític era tan forta que la convivència hauria estat impossible.*"¹⁶. Vázquez es va mantenir en el PCC fins el 1988. La vaga general d'aquell any desemboca en una greu crisi dins del partit i decideix marxar. Actualment, es troba en la direcció de CCOO.

---

¹⁶ Entrevista a José Vázquez i Rey.

Finalment, distingim un tercer grup, que abandonen la militància política. Després de molts anys de lluita va haver tot un conjunt de persones, que van quedar desencisats. Aquest sentiment de decepció els va fer abandonar la militància i la vida política activa. Entre aquest grup destaca bona part de la militància de base del PSUC, que poc a poc, i a mesura que augmentaven les discrepàncies dins del partit van anar marxant. En aquest grup hem d'ubicar a dues persones que havien tingut un gran pes dins del PSUC. En primer lloc, Ventura Margó, responsable polític del PSUC durant la clandestinitat, abandona el partit just després de la trencada. En segon lloc, Magda Ballester, la responsable polític de partit en el moment de l'escissió, abandonà el PSUC l'any 1983. Des d'aleshores no s'ha vinculat més a cap formació política.

Conclusions

Per acabar, ens agradaria tornar a assenyalar algunes de les qüestions bàsiques de la nostra recerca. Creiem que un tema important és l'objectiu fonamental del partit. En la clandestinitat, molta gent va lluitar per acabar amb el franquisme, i una vegada aquest ha caigut, tot i que no com havien previst molts comunistes, els objectius han de ser posats damunt de la taula. Aquests objectius es van haver de matisar per aconseguir la legalització, tot i que la heterogeneïtat dins del partit i la diferència d'opinions dins d'aquest, van acabar sent un greu problema.

Pel que fa a les disputes que ens han explicat traspassen el debat polític i es refereixen a qüestions personals. Aquestes disputes i acusacions d'uns als altres ens han semblat en molts casos lamentables, però entenem que són fruit de la tensió que es va viure en el moment de l'escissió. Alguns dels entrevistats ens veien amb recel, ja que opinen que explicar una època del partit tan delicada és tornar a crispar els ànims. El nostre objectiu

no és explicar fets lamentables, insults, etc., fets que òbviament hem omès a la nostra investigació, sinó explicar el període de la crisi del partit més important de la lluita antifranquista: el PSUC. Ventura Margó defineix les lluites d'aquest període de la següent manera: *“Va ser un fet molt llastimós. És una flaqueza humana que vam tenir.”*¹⁷

Malgrat que no hem tractat en cap moment el paper de la dona dins les files de PSUC ens agradaria destacar la poca implantació de la dona dins del partit. A les terres de Lleida hem observat que tots els càrrecs importants del partit són ocupats per homes, però ens ha sorprès gratament que fos una dona sorgida del moviment veïnal qui encapçalés el partit a la demarcació de Lleida durant els anys 1977-1981. Magda Ballester, periodista de professió, va ser responsable polític del PSUC a les terres de Lleida en el període més difícil de la història del partit: l'escissió. Aquest fet provocà que hagués de suportar faltes de respecte, discussions i una tensió que mirà de reconduir, però malauradament no va poder.

Carme Cebrián, sobre el paper de les dones, en diu: *“El PSUC era un partit fortament masculinitzat, com la immensa majoria, però això no treu que les dones militants juguessin un paper fonamental en el seu desenvolupament. Els primers anys, com a suport essencial de les activitats del partit i de suport als presos i les seves famílies, en la lluita per l'amnistia i contra les tortures. Més endavant, prenent una consciència feminista o, si es vol, de reivindicació del dret de les dones a l'emancipació i la igualtat.”*¹⁸

---

¹⁷ Entrevista a Ventura Margó i Vives.

¹⁸ CEBRIÁN, Carme. *Estimat PSUC*. Empúries. Barcelona: 1997, p.22.

Finalment, ens veiem en l'obligació d'agrair la col·laboració de tots els entrevistats per invertir part del seu temps en explicar-nos les seves vivències dins del partit, encara que aquest fet suposi recordar experiències personals poc agradables. Així, agraïm la col·laboració d'Àngel Izquierdo, Magda Ballester, Francesc Pané, Ventura Margó, José Vázquez, Àlex de Sàrraga, Pere Solà i Josep Maria Clarisó.